

SZLOVMAGY

Nagyapa pontosan nyolc órakor lépett be a konyhába. Mariskám, vedd le a sparheltről a kávémat, és hozd be a spájzból a teavaját, mert früstökölni akarok, mondta nagymamának. Miközben evett, elmondta, hogy azok a fránya sraubok már megint kilazultak a fagyaltkeverő masinában, és a lécek nincsenek vinkliben. Most megint hívhatom Kovács Janit, hogy reparálja meg a gépet.

Jani bácsival nagyapa még a háború alatt itta meg a brúdert, de már százszor megbánta ezt a könnyelműségét, mert az öreg azóta minden szombaton megjelenik nálunk, és megissza nagyapa snapszát. Mein Gott, mondta erre nagymama, hogy bír az a snájdig ember annyit szlopálni. Meglátod, Ferikém, egyszer majd a szívéhez kap, és nincs tovább. Slussz-passz, vége.

Hát így beszélgetett egymással az ötvenes évek közepén nagyapa és nagymama. Nagyapa sohasem reggelizett, csak früstökölt. Mikor belépett a konyhába nagymama, azonnal lekapta a tűzhelyről a tejes kávé, hozta az éléskamrából a friss vaját. Kovács Jani bácsit ő sem szerette, mert minden pálinkát megivott, és közben elmesélte, hogyan tegeződött össze nagyapával Doberdónál.

Mindkét nagyszülőm a XIX. század utolsó évtizedében született, Ferenc Jóska alatt jártak iskolába, nagyapa a császár szolgálatában ment ki a frontra, ahol a német volt a vezényleti nyelv. Aztán hazajött, és cukrászdát nyitott Ipolyságon. Sok-sok csillogó géppel szerelte fel a műhelyét, ámde ezek a masinák mind német gyárakból kerültek ki, akkor még talán nem is volt magyar nevük. Legalábbis nagyapa úgy tudta. Ezért mindig sraubokat, vinkliket és pajszerokat emlegetett. Szabad idejében meg kivitte a gyerekeit a ringlispílhez, hadd élvezzék szegények a körhinta keltette mámoros szédülést.

Szóval, ha így nézem a kisebbségi magyarok szlovmagyar karattyolását, akkor nincs semmi baj a párkival és horčicával meg a lupinire előírt samponnal, mely a korpát hivatott eltávolítani a fejbőrről.

De ha a barátaim vagy a családtagjaim használják a percent, limit, kvalitá szavakat, orvoskollégáim meg a mocs plusz sediment, szkúmavka meg

rötögő hruđnıka kifejezéseket, akkor már dühös vagyok. És amikor egy apró koccanásnál azt hallok a vétlen sofırtól, hogy te idióta, elfelejtetted, hogy a keresztezıdésben a jobbkez-szabály fizet!?! (platı pravıdlo pravej ruky!), akkor nem tudom, hogy dühöngjek-e, vagy inkább nevessek. Aztán eszembe jut Jókai, Molnár Ferenc meg Karinthy nyelvezete, és legyintek egyet.

Persze az igénytelenség, felületesség, trehányság ettıl még az marad, ami. De olykor eszembe jut az is, hogy néhanapján magam is ilyen keveréknyelven beszélek, amikor biztos akarok lenni a dolgomban. Mikor látom, hogy a betegek nem értik, mit akarok mondani azzal, hogy ebben a kémcsıben hozzon vizeletet vizsgálatra, aztán menjen el egy mellkasi röntgenre, akkor a biztonság kedvéért én is elmondom, hogy ebben a szkımavkában hozza a vizeletet, mert meg akarom vizsgálni a mocsot és a szedimentet, és a rötögő hruđnikát (mellkasi röntgent) az elsı emeleten fogják megcsinálni.

A gondom az, hogy nagyapámék német–magyar nyelvezete többségi magyar közegben alakult ki, és az ő távozásuk után (lassan, de biztosan) ez a nyelvezet kikopott a magyarból. A következı generáció tagjai, anyámék már nem ezt a nyelvet használták.

Ők más, elsısorban szlovák kifejezéseket csıptek fel. Ám van itt egy „apró” különbség: nagyapáék ugyanis a többségi nemzet képviselıiként használták a társnemzet kifejezéseit. És emiatt az ő esetükben elı sem fordulhatott volna a nemzetváltás vagy beolvadás. Mi (és a szüleink) viszont kisebbségi közegben használjuk a többségi nemzet szavait és kifejezéseit. Szüleink valamikor a két háború között születtek, és akkor tanulták meg, hogy nem megyék vannak, hanem krajok, és republika van a köztársaság helyett. Nekik már delegáció volt a küldöttség, ők a batyánál a pász mellett dolgoztak, a zelovocban vették a zöldséget, a narpában a papírt meg tollat.

Aki pedig a háború után született, az gyorsan megszokta a kommunista párt zjazdjait, a szúdruh predszedát és a tajomnikot, no meg azt is, hogy ha nincs teljesítve a norma, akkor a víplatná lisztyinán is kevesebb lesz a pénz.

És a nyolcvankilences revolúció hiába hozott demokrációt, mi, magyarok jól tudjuk, hogy az országban egyre több az olyan korupcsní skandál, amit a polıcia és a prokutrátúra sohasem fog kivizsgálni, mert az elkövetık szlovákok voltak, és ma már úgy nevezik ıket, hogy „Alapító Atyák”. (Lásd a Mečiar és tsai kft. tagjait.)

A gyermekeink olyan világban élnek, melyben a szlovák nyelv ismerete nélkül csökkennek a lehetőségeik és az életminőségük. Ma már alig akad olyan kisebbségi magyar ember, aki „tisztá” magyar közegben él vagy dolgozik. Naponta tíz- és tízezrek ingáznak Pozsonyba, Kassára és a nagyobb (szlovák nyelvű) városokba, és a kőművestől az idegsebészig mindenki a többség nyelvén kommunikál.

A sebész nem tanulja meg a különféle érfogók, szikék és műtétek magyar nevét, a bolti eladó zárucsna lehotát használ szavatossági idő helyett, és nanuknak nevezi a jégkrémet, a paraszt zmeszkát ad a sertésnek tápszer helyett, és az erős, de üresfejű gyerekek beszékába (biztonsági szolgálat) mennek el dolgozni. A kisebbségi polgár örül, ha legalább az állam nyelvén megtanulja az újabb és újabb kütyürök nevét és funkcióját. Aztán rájön, hogy a barátaival is jobban megérteti magát, ha e kütyürök műveleti sorát is szlovák nyelven mondja el nekik.

Ma már „természetes” dolognak számít, hogy Dunaszerdahelyen, ahol a lakosság 80 százaléka még mindig magyar, két tizenéves, magyar iskolába járó suhanc szlovákul beszél meg egymással a legújabb mobiltelefon használatának titkait. Meg vannak győződve arról, hogy bizonyos technikai eszközök leírásánál csakis a szlovák nyelv használható, mert a magyar nyelvben nincsenek meg a szükséges kifejezések.

Talán a pedagógus az egyetlen, aki még kínlódik egy ideig, aztán ő is bedobja a törülközőt. A kisebbségi magyar nyelv negyedszázadon belül konyhanyelvvé degradálódik.

Hacsak. Hacsak a vegyes lakosságú vidékeken nem jönnek létre magyar munkanyelvű üzemek és gyárak. (Tudomásom szerint se szeri, se száma a magyar nemzetiségű milliomos vállalkozóknak Szlovákiában.) Hacsak nem alakul meg néhány magyar „nemzetiségű” sportklub és zenekar, mely 1848 és 1956 emléke, valamint Kossuth, Petőfi és Nagy Imre mellett/helyett erősíteni fogja a magyar identitást. (Ismeretes, hogy a katalán identitás egyik fő oszlopa Barcelona focicsapata, a skót nemzetet pedig egyebek mellett Sean Connery tartja ébren.)

Hacsak a globalizálódó világ hatására a szlovákok nagyobbik része nem kezdi el anyanyelve helyett az angolt használni, és akkor velük együtt mi is egy nagyobb nyelvcsaládban találjuk magunkat.